

W typie Valentina  
LEFÈVRE'A

In the manner of  
Valentin LEFÈVRE

Sangwina, papier żeberkowy,  
190 × 648; po prawej piórem:  
*M.v.Lafebre*; pod rysunkiem, ujętym  
w tuszową obwódkę, kartusz  
z nazwiskiem: *Le Fevre*; po lewej  
dwukrotnie odbita fioletowa  
pieczętka Dhikeosa: sówka ateńska  
z inicjałami greckim alfabetem w kole  
(nienotowana przez Lugta)  
Pochodzenie: Nikos Dhikeos, Lyon;  
Christie's South Kensington, Londyn,  
16 kwietnia 1997, poz. 130

Red chalk, laid paper, 190 × 648;  
on the right in pen: *M.v.Lafebre*; below  
the drawing in an ink French line  
a cartouche with the name: *Le Fevre*;  
on the left a double purple mark of  
Dhikeos: the owl of Athens with Greek  
initials in the circle (unnoted by Lugt)  
Provenance: Nikos Dhikeos, Lyon;  
Christie's South Kensington, London,  
April 16, 1997, lot 130

Szkoła ateńska

The School of Athens

W oeuvre malarskim wielkich malarzy  
weneckich XVI wieku: Tycjana, Tinto-  
retta i Veronesa, do których twórczości  
tak chętnie sięgał Valentin Lefèvre, nie  
znajdujemy kompozycji przedstawiającej  
*Szkołę ateńską* ani też wyobrażenia Parna-  
su, gdzie wokół Apollina skupiają się ucze-  
ni i humaniści w wieńcach laurowych.

Trudność we wskazaniu pierwowzo-  
ru dla omawianych tu dwóch rysun-  
ków idzie w parze z ich jakością arty-  
styczną, odbiegającą od cechującej  
dzieła Lefèvre'a klarowności, prze-  
rzystości kreski, co każe powątpiewać  
w jego autorstwo.

JG



## LEONARDO da Vinci

1482–1519

Pędzel w tonie brunatnoszarym, światła bielą, płótno lniane zagruntowane w tonie cielistoszarym, naklejone na papier, 282 × 181

Pochodzenie: Everhard Jabach; Pierre Defer; Henri Dumesnil; hrabina M.M.P. de Béhague; markiz Hubert de Ganay; markiz Jean-Louis de Ganay; Sotheby's, Monaco, 1 grudnia 1989, poz. 73

Bibliografia: Warszawa 1990, nr 16 (tam wcześniejsza bibl.); Seattle i in. 1997; Paris 2003, s. 51–70 (oprac. Françoise Viatte)

Brush in grey brown, heightened with white, primed linen canvas in greyish flesh colour, fixed on paper, 282 × 181

Provenance: Everhard Jabach; Pierre Defer; Henri Dumesnil; Comtesse M.M.P. de Béhague; Marquis Hubert de Ganay; Marquis Jean-Louis de Ganay; Sotheby's, Monaco, December 1, 1989, lot 73

Bibliography: Warszawa 1990, no. 16 (earlier bibliography there); Seattle at al. 1997; Paris 2003, pp. 51–70 (ed. Françoise Viatte)

## Studium draperii postaci stojącej zwróconej w prawo

### A Study of a Drapery of a Standing Figure Facing Right

Z osobą Leonarda wiąże się szesnaście studiów draperii, które powstały zapewne w okresie pracy w warsztacie jego mistrza Andrei Verrocchia w latach 1469–1475. Jako pierwszy opisał je Vasari: „Ponieważ jego [Leonarda] zawód wymagał znajomości malarstwa, studiował, jak dany przedmiot malować z natury lub wykonywać jego model z gliny. Kładł na modele kawałki zmoczonych tkanin usztywnionych gliną, charakteryzując sposób malowania drapowanych tkanin”<sup>1</sup>.

Czternaście studiów znajdowało się niegdyś w tzw. drugiej kolekcji Everharda Jabacha, stworzonej przezeń po 1671 roku<sup>2</sup>. Ich wcześniejszych losów nie sposób obecnie ustalić. Z zespołu należącego niegdyś do Jabacha najwięcej, bo siedem studiów, znajduje się w zbiorach Luwru (dwa pozyskane w 1898 roku, RF 41904 i 41905, mają tę samą proveniencję co tu omawiane). Prace te w inwentarzu pośmiertnym kolekcji Jabacha z 1695 roku były określane jako: „14 études des draperie dalberdur”. Jako pierwszy przypisał je Leonardowi wielki znawca rysunków Pierre-Jean Mariette w opracowanym przez siebie katalogu aukcji kolekcji Pierre'a Crozata z 1741 roku. W następstwie owej aukcji zespół studiów draperii uległ rozproszeniu, a w przypadku niektórych powrócono do dawnej atrybucji Dürerowi<sup>3</sup>. Od lat sześćdziesiątych XIX wieku stały się one przedmiotem badań historyków sztuki, zintensyfikowanych na przełomie XIX i XX stulecia.

Dyskusje nad genezą, autorstwem i przeznaczeniem prac obracały się

w rozmaitych okresach wokół trzech najsławniejszych: wspomnianej już w Luwrze (RF 2205), w British Museum, o doskonale znanej proveniencji, sięgającej Jabacha (nr inw. 1895,0915.489), oraz w Uffizi, uznawanej za pochodzącą ze zbiorów Giorgia Vasariego, która za pośrednictwem jego bratanka Pietra trafiła do kolekcji medycejskich. *Draperie* uważano za studia związane bądź to z obrazami samego Leonarda, bądź z kompozycjami innych artystów florenckich z kręgu Verrocchia. Rozważano je bądź jako dzieła poszczególnych artystów, bądź też jako rodzaj wspólnych ćwiczeń na zadany temat. Studia draperii wykonywano techniką rysunkową, ale światłocieniowy i monumentalny niemal sposób ukazania czyni z nich swego rodzaju szkice malarskie, nieomal anonimowe w swym dążeniu do doskonałości<sup>4</sup>. Właśnie ten ich aspekt sprawił, że, niezależnie od wspomnianych rozbieżności atrybucyjnych, od ponad stu lat toczy się dyskusja, czy są one dziełem jednego, czy kilku malarzy i rzeźbiarzy skupionych na przełomie lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych we florenckiej pracowni Verrocchia. Opisana przez Cennina Cenniniego praktyka wykonywania studiów tkanin udrapowanych, a następnie utrwalanych na rzeźbionych modelach, była dość powszechna w ówczesnych warsztatach florenckich i wiadomo, że tak pracowali Masaccio, Gentile da Fabriano i Donatello, choć niestety nie zachowały się żadne dokumentujące to studia.

